

I år firar Susanne, 52, en lugn jul i sitt eget hem. Tack vare projektet "Bostad först" fick hon chans till en egen lägenhet.

AV OSKAR EKMAN FOTO ANDRÉ DE LOISTED

"Äntligen en jul utan fylla och bråk"

Susanne har förra julen i klart minne. Då var hon 51 år gammal och "körd totalt i botten" av åratals hemlöshet och missbruk. Led av svår depression och självmordstankar. Med sina enda ägodelar i två papperskassar klev hon "tack vare en fantastisk socialsekreterare" in på ett jourboende för kvinnor i hemstaden Helsingborg. Tacksam för ställets nolltolerans mot droger.

– Jag var så glad att få en chans, berättar Susanne. Att äntligen få ta itu med mig själv.

Tillsammans med de andra kvinnorna på boendet blev det ett riktigt fint julfirande, på tryggt avstånd från gatan.

– Men det var samtidigt hemskt, fortsätter Susanne. Man saknar sina barn, tänker på hur julen borde vara egentligen, och känner sig fruktansvärt misslyckad.

Det är svårt att föreställa sig att detta utspelade sig för bara ett år sedan, när vi nu sitter och dricker te i Susannes egen lägenhet. Den ligger i ett lugnt och trevligt område strax utanför stan, och från vardagsrummet ser vi grannarnas julstjärnor lysa över innergården. Boken "Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann" ligger halvläst och uppslagen på köksbänken.

FAKTA OM BOSTAD FÖRST

✓ Modellen utvecklades i USA i slutet av 90-talet och finns i bland annat Kanada, Norge, Tyskland och Nederländerna. I Sverige pågår projekt i Stockholm och Helsingborg. Malmö och Sollentuna håller på att starta upp.

✓ Det centrala är att "man först tillgodoser den grundläggande rätten till egen bostad, vilket möjliggör att andra åtgärder ska lyckas."

✓ Hemlösa som är motiverade att förändra sina liv ska erbjudas bostad med riktiga förstahandskontrakt. Samtidigt finns alltid

ett individuellt stöd i form av kontaktpersoner och hjälp med exempelvis missbruk.

✓ Studier visar att kostnaden för samhället minskar när man hoppar över den traditionella bostadstrappan via exempelvis härbärgen och övergångsboenden.

✓ Projektet i Stockholm har varit så lyckat att man nu dubblar antalet platser från 15 till 30. Enligt en studie från New York hade 80 procent av deltagarna i ett liknande projekt kvar sin bostad efter fem år.

Källa: Hans Swärd, professor i socialt arbete vid Socialhögskolan i Lund

Susanne är klädd i jeans och blus. Svagt sminkad runt ögonen och med håret utsläppt över axlarna.

Vändningen kom under de sex månaderna på kvinnoboendet. Hon gick på regelbunden alkoholavvänjning och fick sedan komma på intervju för en eventuell plats i hemlöshetsprojektet Bostad först. Som fungerar precis så som namnet berättar – lägenhet är det absolut viktigaste. En grundförut-

sättning för att kunna ta itu med eventuella andra problem, som missbruk. Modellen är utvecklad i USA och har visat sig mycket framgångsrik över hela världen.

– Jag minns när de ringde och berättade att jag skulle få en lägenhet, säger Susanne och skakar på huvudet. Jag var ute på stan, på väg hem från ett alkoholavvänjnings-

möte. Jag började gråta, och grät på bussen hela vägen till boendet. Folk måste ha trott att jag inte var klok!

"Tänk att ha någonstans där jag kan ha mina saker. Och kunna duscha!"

I somras fick hon nycklarna. Klev in i den tomma och nymålade tvårummaren på tredje våningen. – Jag trodde nästan inte att det var sant. Skulle jag äntligen få mitt eget? Tänk att ha

någonstans där jag kan ha mina saker, en adress att få posten till. Och kunna duscha!

Lägenheten är fortfarande ganska kal. Hon har köpt en del på loppis, men pengarna räcker inte långt. Julgranen i plast och drömfångaren i fönstret har hon fått av en vän, soffan och sängen av en annan. En snygg byrå i femtiotalstil kommer från områdets grovsoprum.

Efter åren som hemlös finns

många praktiska hinder i vardagen. Kunskapsluckor som måste fyllas. – Även om jag skött mig under större delen av mitt liv minns jag missbrukarperioden som i ett töcken. Jag har så mycket att komma ifatt.

På golvet i Susannes vardagsrum står några tavlor lutade mot väggen. – Ja, jag har inte velat spika i mina fina, nymålade väggar, säger hon och skrattar.

Alla tavlor har ryggen vänd utåt.

Förutom en. Det svartvita porträttet på dottern Amanda. Taget när hon var fem år, i dag är hon femton. Hon skrattar mot kameran, med håret uppsatt i en kavat tofs.

Den bilden väcker frågan om hur Susanne hamnade här. Hon som hade ett helt vanligt liv, med två barn (sonen Daniel är numera 26), man, jobb och radhus.

– Vi skilde oss i slutet av 90-talet och jag blev ensamstående med barnen. Vi flyttade till en lägenhet

i stan. Det var slitigt, men det gick bra. Jag jobbade inom vården och har alltid älskat mitt jobb, att få arbeta nära människor.

En dag år 2002 skulle hon hjälpa en patient att klä om. Han vinglade till, och Susanne fick fanga upp honom så att han inte skulle ramla.

– Då kände jag hur det kraschade till längs hela nacken. Dagen efter kunde jag inte ens lyfta min vänstra arm.

Susanne blev sjukskriven. Smärtorna ledde till sömnsvårigheter och depression.

– För att få dagarna att gå började jag umgås med andra i samma situation. Man träffades och pratade, och i början handlade det om ett socialt drickande. Men det gick överstyr och jag började dricka för att dränka mina sorger.

I samband med en nackoperation 2006 blev det av praktiska skäl för svårt att ta hand om dottern, som fick flytta till sin pappa.

– Det kändes tryggt, säger Susanne. Jag visste att hon skulle ha det bra hos honom och hans nya familj.

Lägligt nog fick sonen också en egen bostad. Men för Susanne djupnade missbruket. Hon blev utförsäkrad och ekonomin rasade ihop. Skulderna och betalningsanmärkningarna hopade sig – och till sist förlorade hon sin lägenhet. ▶

samhälle Egen bostad hjälper hemlösa ur missbruket

► – Som hemlös blir det ännu svårare att komma ifrån drickandet. Jag fick flytta runt till kompisar, men många var själva missbrukare och då finns allt det där runt om dig hela tiden. Ett par gånger har jag provat antabus. Det gick bra i några månader, men hemlösheten fick mig alltid att återfalla till slut.

Susanne beskriver det som "ett under" att hon själv lyckats stå emot tyngre droger än alkohol. Men allt hon sett och upplevt när hon flyttat runt i olika knarkarkvartar är stundtals outhärdligt att tänka på.

Bakom arbets-skadan och sjuk-skrivningen finns en lika viktig förklaring till missbruket, berättar Susanne. Den "mycket trassliga" uppväxten. Hon vill inte gärna gå in på detaljer.

– Men det var mycket misshandel och sexuella ofredanden under min barndom. Så mycket kan jag

säga... Tidigare i livet hade jag alltid dövat min ångest genom att arbeta mycket. När jag inte kunde det så blev det via drickandet.

Under perioden som hemlös var de första jularna svårast.

– Jag visste ju hur jag brukade fira förut. Tillsammans med barnen, med julgran och julklappar och mys...

Men ju längre tiden gick, desto mer passerade jularna och andra högtider obemärkt.

– Man brydde sig inte, säger Susanne. Jag söp mig full för att glömma, för att slippa tänka och känna.

Nu är det alltså första gången på många år som hon kan fira jul i ett eget hem.

– Jag har inte mycket saker, men det är inte det viktiga. Jag kan känna glädje och trygghet, och laga min egen mat. Utan en massa fylla, bråk och elände.

I Susannes hyreskontrakt finns ett tillägg som förbjuder någon annan person att flytta in under de två första åren.

Susanne är numera nykter. Hon tar en dag i taget, men ser hoppfullt på framtiden.

Viktigast är relationen till barnen. Både de och hennes tvååriga barnbarn har hälsat på i lägenhe-

ten, men de känner inte till hur hon fått den.

– Min son vet en del om vad jag gått igenom, men inte min dotter. Hon är i en sådan känslig ålder, och jag har alltid velat skydda henne.

Båda har förstås varit väldigt ledsna och besvikna på mig för att jag varit så frånvarande. Men all min skuld och skam...

Susanne avbryter sig. Varje gång barnen kommer på tal rinner tårarna och rösten stockar sig.

–... har jag velat bespara dem. Jag har tänkt att det har varit bättre att de varit arga än att de känt till sanningen. Men det gör ont varje dag, tanken på att jag lät allting gå så snett.

Under åren som hemlös var kontakten med barnen mycket sporadisk och gick främst via telefon. Susanne har ständigt varit livrädd att dottern skulle råka få syn på henne ute på stan, i sällskap med berusade och påtända människor.

Nu försöker hon läka relationen, med små små steg i taget.

– Man tappar så mycket på vägen, säger hon. De har ju sin vardag, där jag inte har ingått. Jag kan inte plötsligt komma och säga "Hej, här är jag, och nu ska jag vara er

mamma". Jag får vara tacksam om de har tid att träffa mig någon dag, och börja bygga därifrån så smått.

Susanne har fortfarande svåra smärtor från sin arbetsskada, och vågar ännu inte tänka så långt som att återuppta sitt gamla jobb. Men hon vill gärna börja med att hjälpa till i ett sidoprojekt till Bostad först som kallas Lågan. Där samlar man in möbler och husgeråd som människor skänker och säljer dem sedan vidare för en symbolisk summa till hemlösa som just fått en egen lägenhet.

– Man får visserligen ett inflyttningsbidrag på 5000 kronor från socialen. Men det räcker inte långt om du inte ens äger en gaffel eller handduk.

Vad säger hon då om kritiken som ibland framförs mot Bostad först, som går ut på att hemlösa först måste lösa alla sina problem – och

framför allt vara helt fria från missbruk – för att "förtjäna" en bostad?

– Det är en vansinnig tanke, säger Susanne upprört. Har man inte ett hem, en grund att stå på, går det inte att ta itu med sitt liv. Vem skulle vilja anställa dig? Har du betalningsanmärkningar får du inte ens skaffa ett mobilabonnemang! Inom Bostad först finns inga pekpin-nar eller mäs-ten, eftersom vi alla är individer. Alla behöver olika sorters stöd för att hitta tillbaka.

Susanne har ett förstahandskontrakt på sin lägenhet, med ett par tilläggs klausuler. Den viktigaste är att ingen annan person får flytta in i lägenheten under de första två åren.

– Och det är jättebra, förklarar Susanne. Jag har ju vänner som fortfarande är hemlösa och missbrukar. Det är skönt att kunna säga att de faktiskt inte får bo hos mig.

Hon får också mycket beröm från sitt gamla umgänge. Många imponeras av hennes styrka, och känner sig inspirerade att söka till projektet. Och de som möjligen inte gillar hennes nya liv kan hon lämna därhän.

– Jag behöver aldrig krusa någon längre för att ha någonstans att sova. Jag har mitt nu.

Att genomföra den här intervjun är bitvis jobbigt. Många känslor rörs upp. Men Susanne ställer upp för att inspirera andra hemlösa, visa att det finns en väg framåt. Och för att skicka en hälsning till alla fastighetsägare som kanske är rädda för att upplåta lägenheter till projektet.

– Alla som ställt upp här i Helsingborg är jättenöjda. Och som hyresgäster är vi nog ännu mer rädda om våra lägenheter än andra. Vi fattar vilken chans vi fått, och den vill vi inte sumpas. ■

Fotnot: Susanne och hennes barn heter egentligen något annat.

Vilket Indien lockar dig?

Bland tempel och tigrar
– rundresa med kultur och historia
Gör en rundresa med engelsktalande guide och upplev det myllrande Delhi, magiska Taj Mahal och den rosa staden Jaipur. Förläng med sol och bad i Kerala! Pris från **17 950 kr**. Min. 2 personer.

Kerala
– naturupplevelser och strand
Upplev det färgstarka och spännande Kerala bland kokosplantager, kryddodlingar och milsvida naturstränder. Välj mellan sol och bad eller i kombination med 5 dagars rundresa i Kerala. Avresor året om! Pris från **15 300 kr**.

Ayurveda – för kropp och själ
Kerala är ett mecka för ayurvedabehandlingar och vi vet var du ska åka! Ge dig själv en hälsoinvestering med behandlingar, örtmediciner, vegetarisk kost och yoga. Pris från **22 550 kr** för 12 dagar.

Välkommen att kontakta oss!

boka ☎ 08-661 00 25 www.getaway.se

FRÅGA LINDA

Ställ frågor om att vara ung

■ Linda Skugge är författare, debattör, egen företagare och vd för vulkan.se. Men även mamma till tre tjejer, och med ett väldigt stort hjärta som klappar för unga.

FRÅGA INGEMAR

Ställ frågor om relationer

■ Ingemar Gens är utbildad beteendevetare, författare och föreläsare i könsrollsfrågor.

Gå in på icakuriren.se och välj vem du vill fråga

TURKIET

TURKISKA RIVIERAN TILL OSLAGBART PRIS!
KULTUR, SHOPPING OCH ETT UNDERBART KLIMAT. WWW.GULDRESOR.NU

Allt detta ingår i priset:

- Flyg från Stockholm, Landvetter, Sturup-Antalya t/r
- Alla flygskatter och bagageavgifter
- Busstransfers i luftkonditionerade bussar
- 7 rikliga middagar
- 7 rikliga frukostar
- Välkomstcocktail
- Logi i dubbelrum på 5-stjärniga Elita Asteria eller Elita Sorgun i 6 nätter

- Utflykt till fantastiskt intressanta Pamukkale
- Logi i dubbelrum på 4-stjärnigt hotell i Pamukkale
- Heldagsutflykt till Antalya
- Svensktalande färdledare under hela resan

Du reser tryggt med oss. Vi ställer erforderliga garantier gentemot Kammarkollegiet och är medlemmar av SRF (Svenska Resebyråföreningen).
Adress: Guldresor, Kungsholmstorg 4, 104 22 Stockholm.

Flyg från:
**ARLANDA
LANDVETTER
& STURUP**

VI BOR
5-STJÄRNIGT!

SVENSKTALANDE
**FÄRDLEDARE
UNDER HELA RESAN**

JUST NU!
→ **BOKA 2
BETALA FÖR 1
FRÅN 3950 KR
PER PERSON**

För mer information och bokning se: www.guldresor.nu eller ring **08-545 523 00**

46 ICAKURIEN 51-52/11